

Тамара С. Станковић
Биљана Б. Радић-Бојанић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за англистику

УДК 001.8
DOI [10.46793/Uzdanica22.1.143S](https://doi.org/10.46793/Uzdanica22.1.143S)
Прегледни рад
Примљен: 17. јануар 2025.
Прихваћен: 30. април 2025.

ПРИСТУПИ ПОДУЧАВАЊУ ПИСАЊА ПРВОГ НАУЧНОГ РАДА НА ВИСОКОШКОЛСКОМ НИВОУ

Ајсџиракџи: Предмет овога рада јесте опис подучавања основних елемената научног рада уз осврт на научну етику као предуслов сваког озбиљног научноистраживачког рада. Иако овде описани поступци и принципи важе за све научне радове, фокус ће бити управо на развијању ових вештина код студената као почетника у научном раду. Рад ће најпре разматрати питање прецизног формулисања теме и одабира грађе потребне за сâмо истраживање. Потом ће уследити приказ структурисања рада према IMRaD моделу који подразумева рашчлањивање рада на четири основне целине: увод, метод, резултати, дискусија. Такође, биће изнете основе писања апстракта и издвајања кључних речи с обзиром на значај који ова вештина има при публиковању радова или пријави на научне скупове. Напослетку, размотриће се цитирање различитих извора у контексту научне етике, те ће бити указано на три најчешћа вида научног непоштења: фалсификовање, фабрикаовање и плагирање, као и на начине на које се они могу избећи.

Кључне речи: научни рад, семинарски рад, IMRaD структура, библиографија, цитирање, плагијаризам, етика научног рада, почетници.

1. УВОД

Израда научног рада представља сложен процес који захтева познавање основних елемената рада и научних принципа који се морају следити у његовом настанку. Уколико израду научног рада схватимо као процес који се састоји из три етапе, може се успоставити груба подела на следеће фазе: (1) фаза пре писања рада, (2) фаза током писања рада, (3) фаза након израде рада. С обзиром на то да се у раду фокусирамо на процес учења кроз који пролазе студенти на основним студијама да би научили како се пише семинарски рад као основни облик научног рада, разматраћемо прву и другу етапу, уз осврт на етичност у науци која је суштински значајна за студенте, док о трећој фази, у којој аутор може приступити објављивању свог рада, неће бити речи у овом раду јер студентски радови се најчешће не објављују.

У оквиру прве етапе, пажња ће бити усмерена на питање избора теме, грађе и формулисања научне хипотезе. Након тога, у оквиру етапе писања, разматраће се структурна организација рада уз осврт на одлике апстрактa и кључних речи, као делова научног апарата. На крају, указаће се на неопходност познавања основа цитирања и, у вези с тим, завршни редови биће посвећени свести о научној етици, као предуслову сваког научноистраживачког рада. Наставна искуства и примери приказани у раду заснивају се на курсу Академске вештине који се држи на трећој години студија англистике на Филозофском факултету у Новом Саду, али засигурно се исти принципи и педагошки приступи примењују и на другим факултетима у Србији.

2. ИЗБОР ТЕМЕ И ГРАЂЕ

Као и приликом обраде јединица које се тичу академског писања краћих формата (нпр. есеј), и на часовима посвећеним изради семинарских радова студентима се објашњава први корак који се тиче избора саме теме рада. На тај начин студенти буду упознати да у изради семинарских радова постоје две могућности: да бирају једну од понуђених тема са списка које им достави предметни наставник или да сами дефинишу тему рада, што најчешће зависи од начина на који је организован рад на предмету за који се пише семинарски рад. Свакако је одабир и дефинисање теме први корак у научноистраживачком раду, а студентима се саветује да бирају тему о којој већ нешто знају или о којој су већ читали, као и тему која заиста може да прерасте у квалитетан научни рад. У питању су обично теме које се досад нису истраживале или теме које могу да се заснивају на новим методологијама, али у оба случаја предуслов је да овај рад буде научни допринос у свом пољу и донесе нова сазнања (Кронин 2005).

Поред тога, како истиче Клеут (2008: 14–16), неретко се у научним круговима поставља питање да ли избор теме претходи истраживању и прикупљању грађе или се треба прво темељно упознати с литературом у жељеној области, па тек касније формулисати тему. Јасно је да су тема и грађа у нераскидивој вези, те без основних сазнања о досадашњим дометима одређене области није могуће одредити тему истраживања. Надаље, Клеут (2008: 14–16) напомиње да је битно узети у обзир разлику између почетника у науци и искусног истраживача. С обзиром на то да ветерани у науци имају стечене шире увиде у грађу, те умеју без већих потешкоћа да разликују релевантну од мање потребне литературе, они ће се најпре опредељивати за теме својих истраживања. С друге стране, неискусни истраживачи као што су студенти утрошиће несумњиво више времена на ишчитавање литературе, те ће свој семинарски рад писати уз вишеструке консултације с ментором.

Кад је реч о избору теме, студентима се објашњава да је пожељно узети у обзир четири основна правила која у свом приручнику издваја Еко (2000: 19). Наиме, изузимајући случајеве у којима се истраживачу даје већ формулисана тема, као што је често случај код студената, први корак ка избору јесте поклапање интересовања истраживача са самом темом. Иако се на први поглед ово правило чини тривијалним, оно је од суштинске важности, посебно при изради научних радова током мастер и докторских студија, што је део развоја академске каријере неких студената. На пример, уколико се студент интересује за језик и намерава да одбрани тезу из науке о језику, а током студија објављује радове из области социологије, ризикује да његова теза буде одбијена или да буде лошег квалитета, јер не стиче релевантно искуство у темама које су блиске његовом пољу истраживања. Друго и треће правило при избору теме доводе се у везу с избором грађе која мора бити доступна и употребљива. На пример, уколико истраживач жели да истражује говор одређеног подручја, а нема материјалних могућности да тамо отпутује, подобност теме би се могла довести у питање. Стога се на часовима студентима изнова наглашава важност практичне изводљивости истраживања, јер иако понекад тема јесте научно значајна и за студента занимљива, уколико нема приступ подацима, испитаницима, литератури, итд. студент тај научни рад неће моћи да напише. Најзад, као четврто правило Еко (2000) наводи методолошки оквир који мора бити у складу с искуством истраживача. Илустрације ради, уколико тема изискује посебну и исцрпну статистичку обраду података те коришћење специјализованих програма, а студент нема довољно времена на располагању да их изучи, избор теме не би се могао сматрати адекватним. Наравно, сарадња са предметним наставником који је уједно и ментор за израду рада може да повећа методолошке компетенције студената, што је чест случај, нарочито на докторским студијама.

Пре преласка на избор грађе, корисно је проверити ваљаност теме. Клеут (2008: 17) упућује на четири карактеристике валидне теме које се могу изразити у виду самокритичких питања која себи мора да постави студент али и ментор који прати његов рад:

1. Да ли је тема релевантна, тј. значајна за науку којој припада?
2. Да ли је тема подесна за научну обраду?
3. Да ли је тема прилагођена способностима истраживача?
4. Да ли се научноистраживачки рад може спровести?

О релевантности теме, наглашава Клеут (2008), може се говорити само из угла науке којој тема припада. Међутим, битно је истаћи да релевантност не треба изједначавати са открићем новина у науци, нарочито кад се ради о студентским радовима. Наиме, често је семинарски рад уједно и први научни рад који студент пише, па ће открића бити много значајнија за студента

и његове колеге него за ширу научну јавност. Пошто је крајњи циљ оваког приступа процес учења начина на који се ради истраживање и на који се пише научни рад, тема је за студента свакако релевантна.

Научно значајан рад је и онај којим се потврђују или негирају одређена сазнања, онај који приступа тумачењу проблема из другог угла, те онај који укључује дотад неистражену грађу, што у случају студентских радова може да се односи и на микроистраживања која раде у свом кругу испитаника, тестирајући стандардизоване упитнике или прикупљајући нову грађу која се тиче старих истраживачких питања.

Надаље, подесна тема је она која је ограничена, тј. тема која није сувише широка. Еко (2000: 26) шаљивим тоном напомиње да што је ужа тема, то је сигурније, односно „боље је да рад више личи на есеј него на уџбеник историје или енциклопедију”. Стога су уско дефинисане теме за семинарске радове погодне, јер неће дозволити студентима да прешироко посматрају тему и сувише амбициозно формулишу истраживање. Треће питање позива на преиспитивање сопствених способности и компетенција за израду одређеног рада. Док истраживач има статус студента, о његовим способностима најчешће суд доноси ментор те комисија при одбрани рада или тезе. Међутим, самостални истраживач би требало непрестано да просуђује о владању одређеном облашћу, те да узме у обзир своју радну дисциплину, познавање страних језика и друге, за научни рад, релевантне факторе. Најзад, треба узети у обзир да материјална ограничења (новац за путовања, опрему, приступ литератури) некад могу бити препрека у спровођењу истраживања (Еко 2000).

Након избора теме, наредна фаза у научноистраживачком раду јесте прикупљање грађе и састављање радне библиографије. Под грађом подразумева се „и предмет истраживања и све друго што може да помогне у тумачењу одабране теме” (Клеут 2008: 22). Под условом да је тема претходно прецизно формулисана и омеђена, до извора за ексерпцију грађе долази се без већих потешкоћа, нарочито у информатичко доба. Извори за изналажење грађе потребне за израду рада могу се сврстати у две велике групе: примарна и секундарна (Шамић 2003: 30–31; Клеут 2008: 23–24). У примарне изворе, тј. изворе из прве руке, убраја се све што чини предмет истраживања, а студенти у процесу израде семинарског рада у овој фази врло често сарађују са ментором и добијају упутства како, где и помоћу чега могу да сакупе грађу. На пример, у области хуманистичких и друштвених наука, то су оригинална књижевна и уметничка дела, аутобиографије, дневници, интервјуи, анкете и сл. које студенти сами прикупљају и тако стичу истраживачко искуство. С друге стране, секундарни извори заснивају се на примарним, тј. представљају литературу о одређеном предмету. Могу се јавити у разним облицима – у виду књига, студија, есеја, приручника и сличних публикација, које студенти могу да нађу како у факултетским библиотекама, тако и у другим

библиотекама у граду у коме студирају, али и на интернету. У случају штампаних извора од изузетног је значаја сарадња са библиотекарима који раде у факултетским библиотекама, јер им они могу помоћи у процесу претраге папирних и електронских каталога. У случају дигиталних извора, наставници на часу морају да истакну разлике између валидних и невалидних академских извора, те би требало да упуте студенте на које начине могу да пронађу литературу на интернету. Студентима свакако треба скренути пажњу на то да је од изузетне важности да узму у обзир и примарне и секундарне изворе, тј. да не дају преимућство ниједној скупини, него би их требало ускладити пошто „у науци може бити напретка само ако се истраживања неког истраживача комбинују са радом претходних истраживача” (Шамић 2003: 31).

На основу примарних и секундарних извора студенти приступају састављању радне или оријентационе библиографије. Под радном библиографијом подразумева се попис оних извора, и примарних и секундарних, за које истраживач сматра да ће му помоћи у изради научног рада (Клеут 2008: 26–40). Да би се сачинила једна ваљана, прелиминарна библиографија, која ће служити као основа за ексерпцију грађе, неопходно је консултовати различите библиотечке каталоге, електронске базе података, опште приручнике (енциклопедије, речнике, уџбенике) те публиковане библиографије. Током израде радне библиографије корисно је записивати, поред основних података о јединици, кратак садржај, главне идеје, теоријске правце, личне коментаре и оцене, те повезаност с неком другом библиографском јединицом. На ово се ставља велик нагласак на часовима академског писања, пошто уредно вођење евиденције о прочитаним изворима касније спречава појаву плагијаризма и других нечасних научних радњи.

Упоредо са састављањем радне библиографије, а највише у току ексерпције грађе из извора, важно је спровести критичку процену валидности извора (Клеут 2008: 58–62), што ће за студенте свакако бити тежак задатак јер су почетници у датој области и немају много знања и искуства, те им је потребна подршка и вођство ментора или предметног наставника. Другим речима, пре приступања писању самог рада потребно је проценити да ли одређена публикација завређује да се нађе међу финалном грађом. У томе је значајно проверити кредибилитет аутора и издавача, нарочито кад су у питању дигитални извори, потом упоредити тематику дела о коме се ради, те обратити пажњу на новије ауторе чији радови могу бити од изузетне вредности.

Наредна фаза у научном истраживању јесте ексерпција грађе, тј. састављање бележака – исписа из примарних и секундарних извора на основу детаљнијег ишчитавања и промишљања (Клеут 2008: 70–77). Ова фаза је од изузетног значаја пошто су исписи из секундарне литературе неизоставан део радова који захтевају осврт на досадашња теоријска сазнања (нпр. докторске дисертације). Исписивање из секундарних извора најчешће под-

разумева забелешке у виду дословних цитата, парафразе и резимеа. Сва три метода подразумевају способност истраживача да буде селективан, тј. да пажњу усмери на најважније делове који ће му користити у раду. С друге стране, исписи из примарне грађе морају бити прецизни и комплетни, јер се могу јавити у најразличитијим облицима попут анкетних листића, писаних интервјуа, слика, транскрипта видео-записа и сл. Уколико се студентима нагласи колико је значајно бити пажљив у овој фази израде рада, како смо већ рекли, касније ће се предупредити проблеми везани за плагирање извора.

3. СТРУКТУРА НАУЧНОГ РАДА

Након формулисања теме и одабира грађе, студенти могу да приступе самој изради рада. На часовима се наглашава значај структуре рада и обрађује се улога сваког дела рада, као и прављења плана. Како истиче Шамић (2003: 68), рад треба да има логички след, делови треба да буду сразмерни спрам важности, а сличне идеје треба груписати са сличнима да би се избегло понављање истих тема на више места. У томе велику вредност има план рада, посебно уколико су аутори на почетку своје научне каријере. Клеут (2008: 83) подсећа да је план рада радна алатка, те да се по потреби може мењати, али у сваком случају чини костур рада. Сврсисходност израде плана рада лежи у чињеници да се рад пише у деловима, тј. секвенцијално, а не од почетка до краја (Поповић 2004: 43). Стога, може се рећи да план рада има функционалан карактер, што значи да ће се његова структура одсликати у структури самог рада (Шамић 2003: 70). Иако треба имати у виду да ће план рада умногоме зависити од саме области, теме и врсте грађе, структура изворног научноистраживачког рада требало би да прати тзв. IMRaD форму (акроним према енглеском *Introduction, Methodology, Results and Discussion*). Ова форма подразумева постојање кључних елемената рада, а то су увод, метод, резултати и дискусија, редом наведени. Нешто ширу структуру нуди Поповић (2004: 42), који поред наведених елемената наводи и закључак након дискусије, те захвалност и литературу. Свака од наведених целина биће детаљније размотрена у наставку уз посебан осврт на апстракт и кључне речи, као делове научног апарата, те ће се укратко објаснити и на који начин студенти на часовима проучавају ове сегменте.

У уводном делу рада износи се сама тема која се обрађује уз поставку главних хипотеза, тј. циљева рада (Клеут 2008: 84; Поповић 2004: 60). Увод треба да заинтересује читаоца и да му укаже на важност истраживања. Поповић (2004: 60) напомиње да би добар увод требало да понуди одговоре на два кључна питања: шта представља научни проблем и зашто је спроведено истраживање, што се на часовима академског писања наглашава и вежба кроз писање изолованих уводних пасуса. Одговори на ова питања морају бити

контекстуализовани, односно читалац се мора упутити на дотадашња сазнања у области уз обавезно навођење извора. Како Шамић (2003: 76) објашњава, у уводу се поставља однос проблема према ранијим истраживањима. Другим речима, аутор мора прецизно да објасни проблем којим се бави и да укаже како се његово решавање уклапа у постојећа научна сазнања. Надаље, у уводу треба нагласити обим сопственог рада, односно указати на његове границе и домете. Изузетно, рад може садржати и краћи преглед даљег тока рада, тј. презентацију наредних делова (Боеглин 2010: 168). На часовима студенти прво читају примере увода и подвлаче и истичу делове који су значајни и неопходни за увод, обраћају пажњу на формулације и језик који се користи, а потом сами вежбају писање уводних пасуса.

Пре преласка на одељак који се тиче примењеног научног метода, студентима се скреће пажња на то да се у већини научних радова као посебан одељак јавља критичка анализа теорије, тј. ранијих истраживања у датој области (Шамић 2003: 76). Пошто је за научни рад, укључујући семинарске радове, неопходно пружити исцрпнији преглед литературе на коју се рад ослања, јер то показује да је истраживач прошао кроз претходно описану фазу израде библиографије и истраживања и читања литературе, студентима се скреће пажња на то да у једном одељку сажето и фокусирано дају преглед ранијих истраживања која се дотичу теме рада. На часовима се илуструје како поредити одабрана значајна дела и студије те како указати на предности и евентуалне недостатке. Такође се наглашава да студенти могу и да критикују одређене ставове који су у вези с предметом истраживања, те их потпуно одбацити, што свакако захтева одређено знање и критичку процену литературе.

Наредни одељак бави се научним методом који је коришћен при спровођењу истраживања. Поповић (2004: 61) истиче да је ово део рада који се најлакше пише и саветује да се писање рада од њега и започне. Студентима се овом приликом скреће пажња да писање рада често није линеарно, него се ради на више делова паралелно или се креће из средине, да би се потом циклично радило на тексту и делови склапали у целину. Метод се на часу дефинише као „поступак у проучавању појава којим се настоје утврдити научне чињенице и открити научна истина односно начин помоћу ког се долази до сазнања о предмету, који одређена наука проучава” (Белић, Цинцовић 2020: 39). С обзиром на разноликост предмета за које ће студенти писати семинарске радове, наглашава се да постоје различити методи, нпр. индуктивни и дедуктивни метод, метод доказивања и оповргавања, компаративни метод, статистички метод, експериментални метод, метод анкетирања, метод студије случаја, метод интервјуисања (Белић, Цинцовић 2020: 41). Ради илустрације на часу се са студентима пролази кроз то шта сваки од метода подразумева, те на који начин се истраживање организује и какви се резултати могу добити. Такође се истиче да се у раду обично не описује метод у детаље,

али и да се понекад може тражити да студент то напише у семинарском раду да би показао да је заиста разумео суштину истраживачког метода који је применио у свом истраживању. На крају се напомиње да је, у случају да је примењен оригинални поступак или неки мање познат метод, потребно то и описати (Поповић 2004: 61), јер представља допринос истраживачком корпусу и помоћ научницима у будућим истраживањима. Студентима се такође напомиње да је у овом делу пожељно унети податке о временском оквиру и месту на ком се истраживање спровело (нпр. у случају интервјуа, анкета и сл.) (Белић, Цинцовић 2020: 90), као и који је инструмент коришћен, који је профил узорка, итд.

Резултати научног истраживања чине срж рада. Студентима се скреће пажња да би њихов приказ требало да буде концизан и јасан, те да следи одређени логички редослед у представљању. У овом делу рада могу се наћи разне слике, графикони и табеле, па студенти кроз неколике вежбе уче како да у тексту објасне оно што се графички приказује и како да упућују на податке у графичким прилозима. Студентима је важно напоменути да у овом одељку не би требало изводити закључке, већ се усредсредити на објективно презентовање резултата до којих се стигло. По обиму, овај део рада је релативно кратак (Поповић 2004: 62) и треба да садржи објективно изложене резултате и примере.

Одељак који садржи дискусију се обрађује детаљније, јер представља синтезу ранијих истраживања и сопствених резултата, те се заснива на способности критичког сагледавања информација, што је студентима као почетницима у научном истраживању релативно тешко. У дискусији се успостављају везе међу добијеним подацима, те се упућује на слагања или одступања од претходних сазнања у литератури. Ово је такође део рада у ком аутор потврђује или оповргава своју хипотезу с почетка рада, а често се на крају овог одељка разматрају импликације које истраживање има у области којој припада. Након овог дела следи закључак, где студенти могу да сумирају истраживање у неколико реченица или да укажу на могуће правце даљих истраживања и нагласе питања која су остала нерешена (услед ограничености истраживања и сл.) (Поповић 2004: 62). Важно је да се на часу истакне да се у једном семинарском или научном раду не очекују решења за све научне проблеме, те да је навођење нових питања која су се отворила током истраживања знак да су истраживачи свесни ограничења која им је наметнула дата тема, те да су спремни да се баве новим истраживањима која би донела нове одговоре.

Напоследку, литература на крају рада представља коначан списак свих цитираних дела у раду која се наводе по азбучном или абecedном реду, према писму рада (Клеут 2008: 123–124). Шалјиву, али изузетно вредну опаску даје Клеут, наводећи да „коначна библиографија не треба да представља па-раду учености но да покаже способност да се темом влада” (2008: 124).

Поред основног текста структурисаног по IMRaD форми, део научног рада чине и апстракт и кључне речи, што се најчешће не захтева за семинарски рад, али се ови елементи ипак обрађују на часовима академског писања. По правилу, ова два елемента налазе се на почетку научног рада, тј. претходе уводном делу рада, те уз наслов, апстракт и кључне речи представљају дело-ве рада које ће прочитати највећи број људи па им треба посветити посебну пажњу (Белић, Цинцовић 2020: 87).

Студентима се објашњава да апстракт рада има за циљ да читаоцу пружи кратак и јасан увид у суштину рада на основу ког читалац просуђује да ли ће прочитати рад у целости, тј. да ли је рад релевантан за читаоца. Апстракт се може одредити као сажет приказ предмета и циља рада, примењеног метода, добијених резултата, те, најзад, изведених главних закључака. Дужина апстракта често је унапред одређена од стране научног часописа, а у просеку износи од 150 до 250 речи (Поповић 2004: 55). С обзиром на то да писање апстракта представља сажимање главних делова рада, те њихово прецизно уобличавање у концизне, а опет високоинформативне реченице, може се закључити да пред истраживачем није нимало једноставан задатак (Белић, Цинцовић 2020: 88), као и да се апстракт пише кад је рад већ завршен. Напо-слетку, кључне речи су оне које најбоље описују тематику рада и неопходне су ради лакшег индексирања те претраживања библиотечких каталога. Нај-чешће је потребно издвојити од 5 до 10 речи које најпрецизније упућују на садржај, притом избегавајући употребу сувише општих речи и уместо тога се фокусирати на научне термине, како саветује Клеут (2008: 117).

4. ЦИТИРАЊЕ ИЗВОРА И НАУЧНА ЕТИКА

Цитирање извора у писању рада представља неопходност у науци и у тесној је вези с научном етиком, а искуство је показало да је ово један од највећих проблема у студентским радовима. Стога се на часовима увек истиче да цитирањем истраживачи поштују ауторска права других истражи-вача, те омогућавају увид у дела на којима се заснива сопствени рад (Белић, Цинцовић 2020: 93–94). У овом смислу веома је битно уверити студенте да у раду није неопходно да свака мисао буде њихова, оригинална, него се инси-стира на томе да је наука умрежен систем сазнања где се иновације заснивају на већ урађеним истраживањима.

Кад се ово покаже на примерима из праксе, са студентима се вежбају и разни начини цитирања у тексту навођењем године издања и броја стране, а потом се уводи списак литературе као неизбежан део научног апарата у јед-ном научном раду. Студентима се наглашава да свако цитирано дело у раду мора бити наведено и у списку литературе на крају рада са свим неопходним подацима за његову идентификацију (Белић, Цинцовић 2020: 93). С обзиром

на то да се истраживачи срећу с различитим изворима, од помоћи је консултовати приручнике¹ који јасно, на примерима, указују како треба цитирати одређене изворе. Овде је битно да се студентима објасни шта тачно који податак у наводу литературе представља (презиме и име аутора, назив дела, место издања, издавач, година издања, број свеске, распон страна, уредник издања, итд.), као и које су разлике између типова публикација као што су књиге, радови у серијској публикацији и радови у зборнику.

На крају се на часовима илуструју три најчешћа вида кршења научне етике у научноистраживачком раду, а то су фалсификовање, фабриковање и плагирање. Сва три облика спадају у тешке преваре у науци и сматрају се намерним научним непоштењем (Белић, Цинцовић 2020: 27–28). Пошто је истраживачка етика једна од најзначајнијих ствари у науци, битно је да се развија од самог почетка код младих истраживача, па се на часовима обраћа доста пажње на ове теме.

Фалсификовање подразумева манипулацију резултатима истраживања, тј. њихову промену у намери да се прикажу жељени, а не стварно добијени резултати. Слично фалсификовању, фабриковање представља потпуно измишљање непостојећих података, односно изношење резултата до којих се није могло доћи јер истраживање вероватно није било ни спроведено. Најзад, плагирање јесте случај при ком аутор у свом раду не наводи изворе из којих црпи идеје, те тим чином присваја туђе заслуге и достигнућа. Такође, уколико аутор дословно преузима или парафразира нечије речи без експлицитног навођења ауторства, у питању је плагирање и озбиљно кршење научне етике. Код прва два случаја кршења научне и истраживачке етике студентима се наглашава да ментор под чијим вођством пишу семинарски рад може да у сваком тренутку тражи приступ сировим подацима, па се лако може проверити да ли су заиста урадили истраживање и да ли су податке анализирали на методолошки прикладан начин. Код трећег случаја кршења научне и истраживачке етике студенти се упознају са алатима за детектовање плагијата као што су *TurnItIn*, *Ithenticate* и сл., те им се појасни да сви радови који су већ ушли у те базе података, као и целокупни дигитални садржај који се налази на интернету улази у претрагу, тако да је детектовање плагијата брзо, лако и прецизно, а последице оваквог нечасног академског поступка могу да се крећу од одбијања семинарског рада до покретања дисциплинског поступка против студента на факултету.

¹ Приручник који је издало Америчко удружење психолога (American Psychological Association, APA), *Publication Manual* (2010), заснива се на систему аутор–датум и може бити изузетно користан при цитирању и навођењу референци.

5. ЗАКЉУЧАК

У овом раду изложена је синтеза основних елемената научног рада и наставних приступа у оквиру часова академског писања на високошколском нивоу. Најпре се говорило о избору теме и грађе, а затим о изради плана рада и његовом структурисању помоћу IMRaD методе. Након тога, уследио је осврт на основе цитирања и облике научног непоштења. Иако су у питању информације које се у свету науке подразумевају, код студената као почетника у процесу израде и писања научног рада сви поменути елементи и фазе морају да се експлицитно објасне, илуструју, вежбају и тестирају. Битно је да се примени приступ писању као процесу, где се свака фаза израде рада, укључујући и припремне фазе као и сам одабир теме, детаљно разматрају на часу, уз примере, илустрације, одломке текстова и задатке за вежбу (в. Радић-Бојанић, Фаркаш 2024). Како се на часовима предмета за које студенти пишу семинарске радове често нема времена за детаљне инструкције везане за израду семинарског рада, предлог је да се о овоме говори на часовима предмета као што су Академско писање или Академске вештине, уз обавезну сарадњу предметних наставника и наставника који предаје Академско писање/вештине, али и уз могућу сарадњу са библиотекарима и осталим стручним лицима на факултету, што ће студентима пружити могућност да науче из неколико углова шта је све неопходно да би један научни рад испунио све истраживачке стандарде, те који им све ресурси стоје на располагању.

ЛИТЕРАТУРА

American Psychological Association (2010): *Publication manual of the American Psychological Association*, 6th edition, Washington, DC: APA.

Belić, Cincović (2020): B. Belić, M. Cincović, *Metode naučnog rada*, Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu, Poljoprivredni fakultet.

Boeglin (2010): M. Boeglin, *Akademsko pisanje korak po korak. Od haosa ideja do strukturisanog teksta*, Novi Sad: Akademska knjiga.

Eko (2000): U. Eko, *Kako se piše diplomski rad*, Beograd: Narodna knjiga – Alfa.

Kleut (2008): M. Kleut, *Naučno delo od istraživanja do štampe: tehnika naučnoistraživačkog rada*, Novi Sad: Akademska knjiga.

Kronin (2005): B. Cronin, *The hand of science: Academic writing and its rewards*, Lanham, Maryland: Scarecrow press.

Popović (2004): Z. V. Popović, *Kako napisati i objaviti naučno delo*, Beograd: Institut za fiziku.

Radić-Bojanić, Farkaš (2024): B. Radić-Bojanić, L. Farkaš, *Academic skills: an activity book for students*, Novi Sad: Filozofski fakultet.

Šamić (2003): M. Šamić, *Kako nastaje naučno djelo: uvođenje u metodologiju i tehniku naučnoistraživačkog rada – opći pristup*, 9. izdanje, Sarajevo: IP „Svjetlost”.

Tamara S. Stanković

Biljana B. Radić-Bojanić

University of Novi Sad

Faculty of Philosophy

Department of English Studies

TEACHING APPROACHES TO WRITING THE FIRST RESEARCH PAPER AT THE UNIVERSITY LEVEL

Summary: This paper presents a synthesis of the basic elements of a research paper and various teaching approaches that teachers can employ in academic writing classes at the university level. First, the selection of the research topic and the subsequent data collection were discussed, followed by the development of a work plan and its structuring using the IMRaD method. A short description of various approaches that can be used when each of the IMRaD sections is taught to students is offered. This is followed by a review of the foundations of citation and forms of scientific dishonesty. Although the processes and the elements described here are taken for granted in the scientific community, for students who are novice writers trying to organize and write a scientific paper, all of the aforementioned elements and phases must be explicitly explained, illustrated, practiced, and tested. It is important to apply a process-oriented approach to writing, where each phase of writing a paper, including the preparatory phases as well as the selection of the topic itself, is discussed in detail in class, with examples, illustrations, text excerpts, and practice tasks. Since teachers of the subjects for which students write term papers often do not have time for detailed instructions related to the preparation of term papers, it is proposed that this be discussed in classes of subjects such as Academic Writing or Academic Skills. This should include mandatory cooperation of subject teachers and the teacher who teaches Academic Writing/Skills, but also a possible cooperation with librarians and other experts at the faculty. Such an approach will provide students with the opportunity to learn from multiple perspectives, which is necessary for a scientific paper to meet all research standards.

Keywords: research paper, seminar paper, IMRaD structure, bibliography, citation, plagiarism, ethics, novice writers.